

Dorozsmai munkásélet

1973-ban közigazgatási-lag Szedeghez csatlakozott öt község, így Kiskundorozsma is. A közművelődés irányítói tájékozódni kívántak a munkásélet életmódjának mindennapi elfoglaltságairól, hogy ennek alapján kialakíthassák a közművelődés rövid és középtávú tervét.

A szociológiai vizsgálatot Szedeg megyei város vb művelődési osztálya és a (volt) November 7. Művelődési Központ felkérésére és anyagi támogatásával végeztük. Az adatokat a JATE Kiber-netikai Laboratóriumában dolgozták fel, az irányítást Galambos Gábor tudományos munkatárs végezte.

Az itt szerzett tapasztalatokat és következtetéseket nagyon jól tudtuk kamatoztatni abban a kutatásban, amelyet 1979 szeptemberében kezdtünk, hogy megismerhes-sük a szegedi nagyüzemi munkások életmódját.

Választásunk azért esett Kiskundorozsmára, mert a Szedeghez csatlakozott községek (Algó, Tápé, Szőreg, Gyálarét) aktív keresők közül itt volt a legmagasabb az iparban és az építőiparban foglalkoztatottak aránya. Sőt az 1970-es népszámlálás adatai szerint az aktív keresők között nagyobb százalékkal találunk ipari munkásokat Kiskundorozsmán (64,5 százalék), mint Szedegen (50,2 százalék).

Kiskundorozsma lakosságának életét különösen a felszabadulás után nagymértékben befolyásolta a nagyváros közelsége. A mezőgazdasági termelés számára felvevő piac mellett egyre jobban előtérbe került az iparban való munkavállalás lehetősége és a város iskolai, valamint közművelődési intézményeinek jelentősége. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma évről évre csökkent és elsősorban a szocialista iparban foglalkoztatottak aránya növekedett. 1960-ban a kiskundorozsmai keresők közel fele, 1970-ben már csaknem kétharmada az iparban, építőiparban dolgozott.

Kutatásunk során 317 főt kérdeztünk meg, ez a Dorozsmán lakó iparban foglalkoztatottak 10 százaléka. A megkérdezésre kerülő személyeket a rendelkezésre álló lakossági névsorból véletlen eljárással választottuk ki, a kérdőíveket névtelenül töltötték ki az egyetemi hallgató kérdőbiztosok.

A vizsgálatra olyan időpontban került sor, amikor a közigazgatásilag Szedeghez csatlakozott volt községekben a kulturális intézményekkel rendelkező nagyváros hatása közvetlenül még alig jelentkezett, de lemérhető volt, hogy a közigazgatási függetlenség idején mit jelentett a nagyváros kulturális kisugárzása a szegedi agglomerációban élő munkásokra.

Az előkészítés és a vizsgálat lebonyolításának időszakában (1976. október–1977.

május) Dorozsmán a közművelődés számos gonddal küszködött. Első látogatásunk alkalmával a művelődési ház még éppen működött, de néhány hét múlva rossz épület-állaga miatt bezárták. Közel két éve nem volt már mozi-előadás Dorozsmán. A tízezer főt meghaladó népesség közvetlen környezetében csaknem minden közművelődési intézmény hiányzott. Ez nemcsak a művelődési lehetőségek hiánya miatt okozott nehézséget, de azok a dorozsmaiak, akikkel elbeszélgettünk, hajlamosak voltak a Szedeghez csatlakozás kedvező vagy kedvezőtlen voltát azon keresztül megítélni, lesz-e egyhamar mozi és művelődési ház Dorozsmán.

Az előkészítés során egyik informátorunk a következőket mondta, amikor a helyi művelődés lehetőségeiről érdeklődtünk: „En nagyon-nagyon behatároltnak tartom és nagyon szűkkörűnek... de ott egyetlen normális hely van — a könyvtár, ahol nyugodtan, kényelmesen, viszonylag kulturált körülmények között le lehet ülni.”

A továbbiakban a dorozsmai munkások életmódjának néhány jellegzetes vonásával foglalkozunk, művelődési szokásaik tárgyalására más alkalommal térünk vissza.

A megkérdezettek között a férfiak és nők aránya 6:4 volt a férfiak javára. Ez megfelel a munkások nem szerinti megoszlásának. Átlagos életkoruk 40 év körül van. Inkább a három-, mint a kétfős család a jellemző családnagyság.

A kérdőívet kitöltő munkások iskolai végzettsége mind a szegedi, mind az országos átlaghoz képest viszonylag kedvezőnek mondható. Hozzávetőlegesen valamivel több mint egynegyedük nem rendelkezik általános iskolai vagy annak megfelelő végzettséggel.

Tíz dorozsmai munkás közül 4 fő nem szerzett semmiféle szakképzettséget. A nők között lényegesen magasabb azoknak az aránya, akik nem végeztek el az általános iskolát és lényegesen több a szakképzetlen munkaerő, mint a férfiak között. (A dorozsmai munkásság nemek szerinti jellemzése már sok olyan egyenlőtlenséget jelez, amelynek hatása az életmódban is megmutatkozik.) Fontos jelzésnek tartjuk, hogy a szakképzettséggel nem rendelkezők több mint egyharmada nem tekintti továbbképzését lezártnak. Elsősorban a nők közül szívesen vállalkoznának szakképzettség megszerzésére érdekében továbbtanulásra.

A munkahelyi beosztásnál 4 kategóriát vettünk figyelembe. Közvetlen termelés-irányító (és időközben kispipar-engedélyt kiváltott) 16,4 százalék; kiemelt szakmunkás, szakmunkás 38,5 százalék; betanított munkás 29,7 százalék; segédmunkás 15,1 százalék. A nemek között itt is lényeges eltérést találtunk. A férfiak elsősorban közvetlen termelésirányítóként, szakmunkásként dolgoznak, a nők főleg csak betanítást igénylő munkakörökben helyezkedtek el.

Szentirmai László

Vologdai szöttesek

„A szépség mindig öröm”. Egy XVIII. századi szövevény munkáján van kivarrva ez a bölcs mondás. A terítőt az egyik vologdai múzeumban őrzik. Vologda megye régimúlt idők óta híres népművészetéről: csipkéiről, fafaragásairól, művészi szötteseiről. A pamut és lenfonalból szőtt díszes abroszok, ruha-anyagok, terítők, kendők és szalvéták igen keresett cikkek voltak a XIX. század nemzetközi vásárain. A XX. század elején ez a kézművesipar fokozatosan elvesztette korábbi jelentőségét.

Csak a harmincas években éledt újjá. 1937-ben Suhobog faluban megalapították a „Krasznij tkacs” Szövetkezetet. Az új üzemből dolgoztak, akik még anyjuktól, meg nagyanyjuktól tanulták a mesterséget. Az új üzemből is megőrizték a régi technológiát, munkaeszközöket. A falvakban felkutatják az épen maradt szövevényeket, pontosan le-

másolták és főszerelték őket. Két év múltán a szövevény átköltözött Cserepovec városába és gyárrá alakult át. Az új, világos csarnokokban sem váltak meg a jó öreg, fából készült szövevényektől.

A vologdai kézműipar híre eljutott a Szovjetunió határain túlra is. A szöttesek a lipcei, liszaboni, venezuelai, szaloniki és varsói nemzetközi kiállításokon nyertek érmekeket és díjakat. (APN)

Lemaradás?

— Nem jár a munkás uge operába, nem néz baletet, nem hallgat komoly zenét. Sok oka van ennek, és legfontosabbnak a lemaradást tartom.

— Milyen lemaradást?

— Műveltségbeli, gondolkodásbeli. Lemaradást sok mindenről, amit embernek lehet nevezni.

— Úgy érzi, maga is lemaradt?

— Nézze, ha úgy tetszik, én egy átlagember vagyok. Vízhozó László villanyszerelő szakmunkás. Ötvenkilencben „szabadultam”. A mi időnkben a szakmunkásképzés úgy ment: kevés elmélet, nagyon sok gyakorlat. Sokat gondolkozom én ezen. Ebben a művelődésben minden baj az alapképzésnél kezdődik. Az iskoláknál. Mert ki megy ma szakmunkásnak? Aki a legrosszabb tanuló az általánosban! A művelődésre nincs elég kényszer. Lányomnak a hetedik osztályban csak egyetlen verset kell kívülről megtanulnia.

— Akkor mi maradhat a művelődésben a munkásnak?

— Igazából csak az, amit önképzésnek neveznek. Semmi más. De ez annyi dologtól függ: adottságtól, érdeklődéstől, múlttól, környezettől. Nekem körülbelül 200–250 könyvem van otthon, krimiktől lexikonokig, de nem tudom, mennyire vagyok ebben átlagos.

— Inkább ne firtassuk...

— Csak firtassuk! Mert kell egy olyan ember, aki tud hatni: apám, olvass valamit, az úristenedet, mert buta maradsz! Ez kell, ilyesmi kéne. Mert ide nem elég ám a plakát, meg a kampány, meg a sok sablonszóveg. Nézzé meg, most lehet itt a kendergyárban kapni a Világirodalom Remekesorozatot, 26 forintért darabját. Megrendeltem. Évente 500 forintot lehet számolni könyvekre, de ha azt is beleszámítom, hogy karácsonyra is veszünk könyveket egymásnak, akkor még többet is. Én elég sokat olvasok, azt hiszem, ha nem is rendszeresen.

— Például mit?

— Például a Merle-t. A Malevil teljesen hihető, mégis szórakoztatva gondolkod-

tatja el az embert. Arról, hogy mindig is lesznek vezetők meg vezetettek, meg hogy az embernek van egy olyan rossz tulajdonsága, hogy nem akar igazán békében élni, mindig csak marja a másikat. A sziget című könyve is erről szól.

— Ilyen olvasmányok nem vigasztalhatják meg nagyon...

— Nem biztos, hogy az a legfontosabb, hogy vigasztaljon egy könyv.

— A figyelmét ki hívja föl a könyvekre?

— Van egy kollegám, a Katona Feri. Azt mondja egyszer nekem, te, komám, olvasd el a Rideg Sándor könyvét, az Indul a bakterházat, marhájó. Anélkül, hogy utána még beszélünk volna róla, én a Bakterház után az összes többi Rideg Sándor-könyvet elolvastam. Ez a székeles humor! Ezt, ezt nem lehet veszni hagygni! Szóval valami ilyesmire gondoltam én az előbb.

— Gondolja, hogy a maga esete átlagos?

— Lehet. Vagy lehetne az. Persze, nem egyszerű. Ott a Sánta Ferenc novellája, a Sokan voltunk. Szerintem csak az képes igazán megérteni, aki akkor élt, a háború alatt, meg közvetlenül utána. Ennám mindig úgy hat az írás, hogy nagyon. Jóformán kívülről tudom már.

— Nem ajánlotta másoknak?

— Aki olvas, megmarad leginkább magának. A munkánk annyira szétszórta, úgy betölt bennünket, idő sem igen van ilyesmire beszélni. Munka után, a kocsmán kívül, ugyan hol jön össze a melós? Brigádértekezleteken, ahol a termelés van, meg újra a termelés.

— Szóval, ki-ki olvasson, művelődjék, ahogy tud?

— Azt nem mondtam. Szervezetben jobb lenne. Mert higgye el, a tévé fölötti magasabb kultúrát azért a könyvek jelentik igazán mindnyájunknak. Gondolom, ezt tudják azok is, akiket illet.

Domonkos László

Büfé helyett iratok

Nem megy az üzlet — panaszkodnak a vendéglátásban tevékenykedők. Nem megy az üzlet — állapítják meg a vendégek is, csak más hangsúllyal. A szakácsok, a felszolgálók és a vezetők a nem is olyan rég még mindennapos nagy forgalmat áhítják vissza. A vendégek — mi tagadás, némi kaján-sággal — kíváncsian lesik, mit tesznek a vendéglátó vállalatok azért, hogy az üzleteltől elpártolt lakosságot visszahódíthassák.

Elmúlt az az idő, amikor a vendégeknek az ajtóban, lesben állva kellett várniuk, hátha lesz üres asztal az étteremben. Most — kevés túlzással — a helyzet fordított: a helyek állnak lesben: csak csak betér valaki az üzletbe. Elfoglaltságuktól akár malmozhatnának is kezükkel. De mert a téletlenség kellemetlen következményekkel jár — a jövedelem a forgalomtól függ — inkább eszüket tornáztatják. S ha számba veszik a lehetőségeket, előbb vagy utóbb, de mindenkép-

pen oda kell kilyukadniuk, hogy a megváltozott helyzet a korábbtól eltérő üzletpolitikát kíván. Nevezetesen: nem elég a vendégre várni, hanem elébe kell menni. Akár az utcára.

Erre a következtetésre jutottak az Alföldi Vendéglátó Vállalatnál is. Jó kereskedő módjára felismerték: a megváltozott árrakkal elriasztott lakosság olcsó, friss, jóízű étellel visszacsalogatható. Logikusan kifundált receptjüket szerint az utazás miatt siető, kapkodó, többnyire korgó gyomorral várakozó embereket akarták megnyerni. A központi konyhájukhoz csak néhány méterre, a Bartók Béla téren — a Jósika és az Attila utca sarkánál — található füves terület adta az ötletet. Könnyen elérne rajta egy tetszetős, mindössze négy négyzetméter alapterületű pavilon. Gondolták. Ha felállíthatnánk itt a mini büfét, jól járna a vállalat és nyerne a lakosság is, így vélekedtek.

A tervezetést tett követte. A vállalat közterület-használati engedélyt folyamodott a városi tanácshoz. A kérelmet — először első-, majd másodfokon — elutasították. Közben persze pro és kontra érvek csatáztak az ügyben. Az iratok tanúsága szerint a kérelmező fél arra hivatkozott, hogy a büfé elsősorban a lakosság érdekeit szolgálja. Egyebek között frissen sültöt palacsintát, illatos réteseket, hot-dogot, szendvicseket, tejterméket, telen akár forró teát is kínálhatnak. Reginelvezhetnének, uszonnázhatnának itt az emberek. Jártukban-keltükben, vagy amíg a buszra várnak, bekaphatnának néhány falatot. A büfé felállításában jogosult hatóság szerint az ötlet forgalomtechnikai okok miatt kivitelezhetetlen. A vállalat helyszínrajzot is mellékelve igyekezett kitarítani a terve mellett. A pavilonba a közeli konyhájukból, kézben szállítanak az árut, járművekkel nem zavarnák a Bartók Béla tér valójában nagy forgalmát — ígérték. A hatósági határozat, mely voltaképpen pontot tett a történet végére, kimondja, hogy az ügyben felbuzdulás helye nincs.

A lakosság véleményét a vendéglátó vállalat kezdeményezéséről, nem tartalmazza az iratok...

Ladányi Zsuzsa

Tanuló koreaiak

A szocialista Koreában a lakosság fele, 8,6 millió ember vesz részt az oktatás különböző formáiban. A közoktatásban elért eredmények, amelyek önmagukban is jelentősek, még lenyűgözőbbek, ha emlékeztetünkbe idézzük, hogy 1945 előtt az ország lakosságának 80 százaléka írástudatlan volt, főiskolák egyáltalán nem voltak, az oktatás pedig japán nyelven folyt. Ma csupán a Kim Il Szen Állami Egye-

tem nappali tagozatán 12 ezren tanulnak, az esti és a levelező tagozaton pedig további öt ezren. Az egyetemen évente háromezer jövődó szakember szerez diplomát.

A KNDK-ban sokan tanulnak a gyárak mellett működő szakiskolákban és felsőfokú szakiskolákban is. A kangszói kohászati üzem technológiai fűskoláján például két évtizedes fennállása alatt több ezer mérnök képeztek ki.

HÁZASSÁG

Nyerges Tibor és Virág Julianna Viola, Balla Iván és Szász Györgyi Eszter, Jeszenszki Róbert Gyula és Tóth Valéria Ibolya, Kovács János és Balogi Erzsébet, Vetrő József és Mag Irén, Kovács Péter és Németh Gabriella, Járósi József és Barabás Edit Klára, Molnár István és Csókos Zsuzsanna házasságot kötöttek.

SZÜLETÉS

Némédi Mihálynak és Balogh Zsuzsannának Zsuzsanna, Rajda Lászlónak és Símitya Zsuzsanna Erikának Krisztina, Tádacs Imréné és Borbély Erika Evának Márta, Fodor Istvánnak és Szalai Ildikónak Bea Emőke, Janzso Istvánnak és Dani Piroskának Katalin, Kósa Lajosnak és Deddi Ibolyának Lajos, Füstös Attilának és Máté Emőke Evának Szabolcs Zoltán, Szalai Ferencnek és Maróti Gabriella Krisztinának Boldizsár, Sári Jánosnak és Kiss Teréziának Szilvia, Fűzes Józsefnek és Radics Margitnak Péter, Gyuris Istvánnak és Beké Júlia Etelkának István Tamás, Zádori Antalnak és Monostori Rozáliának Norbert, Fábrián Albert Ottonának és Angyal-Tóth Klárának Albert, Pálink Antalnak és Kor-dás Evának Róbert, Tulok Imrénének és Kádár-Németh Katalinnak Imre, Fejes Ernőnek és Kando Máriának Agnes, Tóth Lajosnak és Abraham Iónának Rita, Szeles Bélának és Kodány Zsófiának Zita Edina, Kiványi Istvánnak és Csap Irma Máriának Kinga, Dékány Sándornak és Huszka Eszternek Renáta, Honfi Lászlónak és Géberics Magdolnának Gyöngyi, Zakar András Józsefnek és Péter Rozáliának Beáta, Farkas Józsefnek és Dankó Klárának Richárd József, Mátó Józsefnek és Orosz Katalinnak József, Harmath Sándornak és Csókási Terézának Tünde Tímea, Huszlik Tamásnak és Kalla Etelkának Annamária, Vojnics Rejzka Sándornak és Szűcs Jusz-tinának Szabolcs, Szel Mihálynak és Pipis Erzsébetnek Ágnes, Papp

Családi események

Gábornak és Kiss Katalinnak Linda, Hegykői György Lajosnak és Móra Katalinnak Szilvia, Hódi Tibornak és Zádory Erzsébet Mártának Kata Mária, Hódi Tibornak és Zádory Erzsébet Mártának Anita, Nagy Sándornak és Berényi Evának Zoltán, Seres Józsefnek és Dudás Rozáliának Roland Levente, Palásti Bélának és Molnár Katalinnak Katalin, Simon Zoltánnak és Köteles Juliannának Norbert, Szeres Lászlónak és Mityók Máriának Károlynak és Kondás Annának Judit, Bánhegyi Zoltán Józsefnek és Biczók Máriának Brigitta Bernadett, Rodor Imrénének és Monostori Juliannának Csaba, Kiss Gábornak és Oszip Máriának Viktória, Kiss Károlynak és Szabó Irénnek Károly, Bódi Istvánnak és Szivovicsa Erzsébetnek Hajnalika, Kovács Jánosnak és Marozsán Irénnek Zsolt, Virág Zoltánnak és Börcsök Anikó Máriának Zoltán, Józsa Tamásnak és Héjja Ildikónak Mariann, Kerekes Lászlónak és Mityók Máriának Zsuzsanna, Nemes Gábornak és Bálint Irén Anikónak Nikolett, Földi Jánosnak és Surányi Erzsébetnek Katalin, Varga Lászlónak és Huszta Idának László Gergely, Pigniczki Sándornak és Kothencz Rozáliának Beáta, Kovács Sándornak és Sándor Iónának Attila, Tari Józsefnek és Kiss Ibolyának Krisztina, Tari János Józsefnek és Selymes Iónának József, Erdel Istvánnak és Kreintinger Erzsébetnek Szilvia, Major Jenőnek és Danó Katalinnak Zoltán, Nyári László Imrénének és Fodor Annának Zoltán, Sipos Jánosnak és

Borsay Marianna Krisztinának Marianna, Kecskés Antalnak és Szabó Iónának Tamás, Koncsok Imrénének és Pócsi Etelka Zsuzsannának Krisztina Judit, Domonkos Istvánnak és Rácz Ibolya Evának István, Lajkó Lászlónak és Selymes Máriának László, Gábor Józsefnek és Gonda Katalinnak Csaba, Szalma Vincének és Szerencsi Juditnak Zsuzsanna, Tréser Ferencnek és János Gabriella Juditnak Bálint László, Terhes Istvánnak és Börcsök Iónának István Norbert, Latinovics János Gábornak és Fazekas Editnek Dóra nevű gyermekük született.

HALÁLOZÁS

Burián Géza, Kiss József, Szabó József, Saja Imre, Tarodi Jánosné Kálmán Irén, Palatinus Istvánné Fekete Rozál, Balázs Béla, Bálint István András, Keller Tivadorné Csik Irén, Turzó János, Császár Antalné István Mária, Pap Rafael, Zombori József, Tóth Józsefné Tóth Julianna, Ménési Ferenc, Juhász Antalné Farkas Iona, Révész Lajosné Korom Iona, Rózsa József, Vár Ferencné Magyar Piroska, Mertlik Imre, László Gyuláné Gyovai Rozália, Farkas László, Kormos Mihályné Márta Viktória, Busa Jánosné Braun Eva, Tóth Béla Dénes Istvánné Oskó Mária, Kluge Béláné Vasszicsin Andrea, Szekeres Árpád István, Radványi József, Stebics Józsefné Németh Ibolya Iona, Szeles Sándorné Szécsényi Julianna, Patrik Pál, Tóth-Földi Mátyas, Dudás Mihály, Kocsanyi Mihályné Rácz Iona, Bozók Viktória, Vass Imre, Nagypál Ferenc, Turbe Mihály, Rácz István, László István Lajos, Sisák Mihályné Koppis Katalin, Balog Lajos, Hudák Istvánné Bódi Erzsébet, Kiss Tibor, Kovács János, Baráth Andrásné Tezsa Mária, dr. Jójárt István, Kelamen István, Hibacsó Péterné Csász Veronika, Batki Imréné Pap Rozália, Menyhart Sándor, Vida Géza, Fodor Géza József, Szógi Imréné Csóti Iona meghalt.